

Презъ XVIII вѣкъ се забелязва вече влиянието на австрийска Сърбия и на Австрия върху българския народъ. Много сръбски книги, издадени въ Австрия, се четѣли и въ България, българи посещаватъ Карловци, славянски културенъ центъръ, български и сръбски търговци се намирали въ кореспонденция, съобщавайки си единъ другиму, покрай интересуващи тѣхъ лично сведения, и новини отъ общъ характеръ и интересъ. Къмъ края на XVIII-ия вѣкъ по-интелигентни българи, особно български търговци въ Дунавскитѣ градове, които били въ постоянна търговска връзка съ Западъ, чувствувайки жизнена нужда да се осведомяватъ за това, което ставало по широкия свѣтъ, получавали, споредъ твърденията на сръбскитѣ професори Ст. Новаковичъ и Йованъ Скерличъ, сръбския вестникъ „Славено-Сербския Вѣдомости“, който излизалъ въ Виена презъ 1792 г.¹⁾

Въ края на XVIII вѣкъ намираме вече българи търговци извънъ предѣлитѣ на България — въ Буда-Пеща, Виена, Бѣлградъ, Букурещъ и др., установени тамъ на постоянно мѣстожителство, основали кантори, и започнали оживена търговия. Освенъ търговци, емигрирали въ чужбина и много други българи — занаятчии, заможни и събудени хора, които искали да се отърватъ отъ турския гнетъ, особно следъ сключването на Кючукъ-Кайнарджанския договоръ въ 1774 г. Отъ този моментъ българи, сърби и гърци насочили всичкото си внимание и надежда къмъ Русия, а пъкъ Русия нѣкакъ по-открито се мѣчела да изпълни заветитѣ на Петъръ Велики за унищожение на Турция, което дразнѣло турскитѣ власти и ги настроило противъ християнитѣ въ своята държава. Съгласно Кючукъ-Кайнарджанския договоръ, българитѣ можели да тргуватъ и съ Русия. Това улеснило заселването на нѣкои търговци въ руски градове.

Тѣзи емигранти били въ редовна кореспонденция съ своитѣ близки въ България. Въ търговскитѣ и частни писма било отдѣлно значително мѣсто за описание на нѣкои мѣстни случки, слухове за разни предстоящи събития, съобщения за епидемии, новини научавани чрезъ писма отъ другаде, така че, както българитѣ въ чужбина се осведомявали за положението въ своето отечество, тѣй и българитѣ въ Турската империя научавали по нѣщо за живота и събитията въ чужбина.

Въ нѣкои писма, които датуватъ отъ епохи сѣдбоносни за българското племе, описанията на събитията съставляватъ преобладаващата частъ отъ съдържанието имъ. И твърде обяснимо. Нѣкое потресно събитие е приковавало вниманието на писача, който е вземалъ писалката да опише — въ много случаи специално, а не между другото. — оня ужасъ и страхъ, които сѣ изпитвали, оня опустошения и кланета,

¹⁾ Д. Мишевъ: Възраждане чрезъ печата — България 1000 години, стр. 611.